

HİTLERİN BACIOĞLUSU

Dan təzəcə sökülməyə başlayanda aləm qəflətən lərzəyə gəldi. Sanki dəhşətli zəlzələ qopdu. Yer göy bir-birinə qarışdı. Dneprin o tayından toplar, katyuşalar, minaatanlar, bu tərəfindən pulemyotlar, tüfənglər nəfəslərindən od-alov püskürərək uğultulu nəərə çəkdi. Tutqun səmanı bürüyən bombardmançı, qırıcı təyyarələr irəli şığıdı. Düşmən ərazisində yerin bağırını dələrək partlayan saysız-hesabsız mərmilərin göyə ucaldığı daş-torpaq fəvvarələrindən, üstüdən qara-boz buludlar yarandı. Çıxmağa hazırlaşan günəş sanki geri qayıtdı. Səhərin toranlılığı gecə qaranlığına döndü.

Hücum başlanmışdı.

Almanlar təkəm-seyrək atəş açmaqla müqavimət göstərərək geri çəkiliirdi.

Beş - altı saat davam edən bu atışmadan sonra cəbhə yorğun-argın düşüb yenidən sakitləşdi. Günortayadək irəliləyən batalyon, nəhayət, xaraba bir kəndin yaxınlığındakı qazmalarda, səngərlərdə məskən saldı. Hissənin döyüşçülərindən altısı yaralanmışdı. Yalnız bir nəfərdən – gürcü balası Otari Antadzedən xəbər yox idi. Düşmən gülləsindən ölmüşdümü, geridəmi qalmışdı – heç kəs bilmirdi.

O, ucaboy, şaqqalı oğlan idi. İri qumral gözləri, gərilməmiş nazik qaşları, sarımtıl topa bığları vardı. Sifətində mərdanəlik həkk olunmuşdu. Dodaqlarından təbəssüm yox olmazdı. Elə hey gülürdü. Rus dilində şirin gürcü ləhcəsi ilə çox məzəli danışardı.

Antadze Tbilisidə rəssamlıq texnikumunu bitirmişdi. Öz sənətində ikicə il işlədikdən sonra müharibə başlamışdı... böyük arzularla yaşayan Otarinin cəbhədə karandaş – kağız əlindən düşməzdi. İmkan tapınca yoldaşlarının şəklini çəkib özlərinə bağışlardı. Onlar da ana – bacılarına, sevdikləri qızlara göndərərdilər.

İndi səhərdən bəri Antadzedən xəbər-ətər yox idi. Hamı nigaranlıq çəkirdi.

Havadan hələ də üstü, barıt və yanmış torpaq qoxusu gəlirdi. Ətrafda nisbətən sakitlik idi. Batalyon dincəlirdi. Kimi tüfəngini silib təmizləyir, kimi üzünü qırxır, kimisi də evinə məktub yazırdı. Növbəti hücumun qələbəsindən fərəhlənib, oxuyanlar da vardı.

Birdən döyüşçülərdən Atayev lap ucadan çağırıdı:

- Dostlar! Antadze gəlir! Özü ilə də bir alman soldatı gətirir!..

Bu səsə eyni vaxtda neçə nəfər qazma və səngərlərdən çölə atıldı. Deyilən həqiqət idi. Otari Antadze tənziplə sarılmış sağ qolunu boynundan asmışdı. Karabini sol əlində tutmuşdu. Sir-sifəti eyzən toz-torpağa bulaşmışdı. Çox pərişan

və yorğun görünürdü. Ondan azacıq qabaqda isə göy kiteli kəmərsiz, başı yaxası açıq, kürən bir alman əsiri axsaya-axsaya irəliləyirdi.

Antadze yoldaşlarına yaxınlaşacaq salam verib candərdi, əzgin halda gülümsündü. Sonra ilk sözü bu oldu.

- Uşaqlar, mənə bir tütün eşin, ciyərim yanır!..

Döyüşçülər onları dövrəyə alıb qazmaya apardılar. İçəri gircək sevinc, həyacan və zarafat bir-birinə qarışdı.

- Yaxşı ki, salamatsan Otari!

- Bu frisi hardan tutub gətirmisən?

- Lap Hitlerə oxşayır.

- Bəlkə elə onun bacı oğlusudur.

- Qatso, biz dedik bəs sən o biri dünyadasan...

Otari Antadze karabini küncdə divara söykədi, dinməzcə keçib taxtda əyləşdi. Ona uzadılan beş – altı hazır yandırılmış eşmələrdən birini alaraq hərisliklə sümürdü.

- Biləyimdən möhkəm yaralanmışam, dostlar – dedi və ufuldaya-ufuldaya qolunu çəkdi. – Mən çoxdan gəlib çıxardım. – bunun yerışı məni yubatdı.

Döyüşçülər alman zabitinə sarı çevrildilər. Atayev xəbər aldı:

- Bəs Hitlerin bu bacıoğlusunun ombası nədən zədələnilib?

- Bilmirəm. Mən vurmamışam. – deyə Antadze cavab verdi. – Onu elə yaralanmış halda tutmuşam.

Batalyonda alman dilini yaxşı bilən refreytor Əsgərhanov idi. Onun üçün də tez qabağa keçdi.

- Ey, fris, adın nədir?

Əsir diksindi. Hitlersayağı yan daranmış saçlarını alnından arxaya hamarladı: yaşıla çalan sarı gözlərini yerə dikdi. İkiəlli başını tutub döyülməyə hazır vəziyyət aldı. Qorxudan tit-tir əsərək dilləndi:

- Hans.

Əsgərhanov ciddiləşdi.

- Suallarına düzgün cavab ver. Hitler ordusunda nə vaxtdan xidmətdəsən?

- Səkkiz aydır.

- Almaniyanın harasındansan?

- Hanqburqdan.

- Evlisən?

- Bəli. İki uşağım var.

Əsgərhanov əsiri çox sorğu-suala çəkdi. Hansin canına qorxu düşmüşdü. Birdən nə fikirləşdisə, cəld qol saatını çıxardıb yefreytora uzatdı.

- Alın. Bunu sizə verirəm. Ancaq mənə dəyməyin – dedi və yalvarıcı tərzdə ona baxaraq cavab gözlədi.

Əsgərhanov qımışdı. Başını bulayaraq əsirin əlini geri itələdi.

- Mənə sizin heç bir nəyiniz lazım deyil!

Hans bu dəfə üzünü Atayevə tutdu.

- Onda siz... siz götürün. – deyə yalvardı. Atayev çox fikirləşmədi. Saati alıb qoluna bağladı. Əsir sevindi. Rahatlıqla köks ötürdü:

Əsgərhanov döyüşçü dostunun bu hərəkətindən razı qalmasa da uşaqların yanında onu məzəmmət eləmək istəmədi.

Antadze taxtda uzanmışdı. Nə üçünsə için - için ağlayırdı. Bunu görən Əsgərhanov heyrət etdi.

- Otari yaran incidir? – soruşdu.

- Yox...

- Bəs gözlərin niyə yaşarır?

Antadze daha da kövrəldi:

- Məni ağladan odur ki, sağ əlim şikəst oldu. Barmaqlarım işləməyəcək. Axı mən rəssam...

O qəhərləndi. Sözüünün axırını gətirə bilmədi. Üzünü divara çevirib uşaq kimi hönkür-hönkür ağladı.

Qazmaya qüssəli bir sükut çökdü.

Atayev Hansın anasını söyərək yumruğunu qaldırıb ona hücum çəkəndə Əsgərhanov qoymadı:

- Bir səbrin olsun. – dedi.

Atayev hirsini güclə böğdü.

Yefreytorun damağından eşməni alıb bir neçə dəfə dalbadal sümürdü.

Alman əsiri mat-məəttəl qalmışdı. Gözlərini Antadzedən ayırmırdı...

Batalyon komandiri kapitan Şadrin içəri girəndə hamı ayağa qalxaraq fərəqət dayandı. Bu, qırx beş - əlli yaşlarında arıqsifət, yastıburun, hündürboy bir zabit idi. Xinəyi köynək, tünd göy qalife geymişdi. Döşünə orden-medal əvəsinə iki cərgə şərid taxmışdı. Enli qara qaşları və zəhmli xırda gözləri vardı, gödək biğ qomuşdu.

Vzvod komandirinin müavini yefreytor Əsgərhanov kapitana raport verdi. Antadzenin biləyindən yaralandığını və bir alman soldatını əsir tutub gətirdiyini söylədi.

- Adı Hansdır, - deyə Atayev qıraqdan onun sözünə əlavə etdi. – Hamburqandır. Özü də iki uşaq atası. Kapitan dönüb Atayeva sarı baxanda nə gördüsə qaşqabağını salladı.

- Bu nədir?! Qolundakı o saat hardandır? – deyə acıqla soruşdu:

Atayev tutuldu:

- Bunu Hans verdi mənə. Götürmək istəmirdim, ancaq...

Kapitan səsinə qaldırdı:

- Bu dəqiqə çıxar! Özünə qaytar! Eşitdinmi?!

- Oldu, yoldaş kapitan. Taqsırkaram...

Atayev əsirin çil-çil sifətini nifrətlə süzərək saatı qolundan açmağa başladı.

Hans dil bilməsə də çox şeyi başa düşürdü. Bu söz-söhbətin onunla əlaqədar olduğunu aşkar dərk edirdi.

Antadzeni qospitala aparmaq üçün batalyon komandiri kəndin qırağına maşın çağırırdı.

- Sağalan kimi yenə də öz hissəmizə qayıdarsan, - dedi. Otari dostlarından ayrılmaq istəmirdi. Lakin getməyə məcbur idi. Gözləri doluxsundu. Hamı ilə bir-bir əl tutdu.

Yarımqaranlıq qazmada gördüyü bu sifətlər ona nə qədər döğmə idi. Dönə-dönə şəkillərini çəkmişdi...

Kapitan əsir barədə nə etməli olduğunu bilmirdi. Alay qərargahı Dneprin o tayında idi. Çayın üstündəki körpünü isə düşmən çoxdan partlatmışdı. Bu sahilə hərbi sürsat, ərzaq ancaq gecə qaranlığında sallarla keçirilirdi. Üstəlik əsiri qərargaha aparmaq üçün döyüşçülərdən birini də hissədən ayıraraq ona qoşmalı olacaqdı. Batalyonda isə təkcə bugün yeddi piyada yaralanıb sıradan çıxmışdı.

Kapitan nə fikirləşdisə, üzünü Əsgərxanova tutub dedi:

- Əsiri qərargaha göndərənədək sənə tapşırıram! Xidmət elədiyi hissə haqqında bütün bildiklərini soruş, öyrən. Sonra mənə məlumat verərsən. Özünü də incitməyin.

- Aydındır, yoldaş kapitan.

Yefreytor Əsgərxanovun adı Rafiq idi. İyirmi beş yaşı ancaq olardı. Müharibədən əvvəl Bakıda pedaqoji institutu bitirib müəllimlik etmişdi. Adamlara necə yanaşmağı, kimi nə dildə danışdırmağı yaxşı bilirdi. Bədəncə bir qədər kök, lakin gümrəh, bəstəboy qaraşın oğlandı. Həlim xasiyyəti vardı. Xoş rəftarı ilə batalyonda döyüşçülərin rəğbətini qazanmışdı.

Kapitan gedincə o, alman əsirini kənar bir qazmaya aparıb əvvəlcə yarasını sarıtdırdı. Sonra sorğu - suala çəkdi. Hans gizlətmədən hər şeyi söylədi.

- Soldatlarımız müharibədən beziblər, - dedi. – son zamanlar hamı qorxu içindədir. hitlerin qələbəsinə inanmırlar... Əgər bilsələr ki, siz əsirləri qırmırsız, silahlarını atıb dəstə ilə bu tərəfə keçərlər.

Axırda dili-dodağı əsə-əsə soruşdu:

- Məni haçan öldürəcəksiniz?

Yefreytorun sifətində istehzal bir təbəssüm yarandı:

- Səni... Niyə öldürürük ki...
- Bəs mən əsir alınmamışam?.. Sizə güllə atmamışam? Biz vuruşmuruq?
- Orası elədir... Ancaq sovet döyüşçüləri insanları qırmaq, öldürmək üçün yox, onlara nicat vermək üçün vuruşurlar. Bir də ... bunu niyə soruşursan?
- Mən sizin qərargah rəisindən bir xahiş eləmək istəyirəm.
- Qərargahımız uzaqdadır. – Əsgərxanov maraqlandı – O xahişini burda mənə deyə bilməzsən?
- Xeyr.
- Bizim kapitana necə?
- Ona da yox.
- Niyə?
- Siz ... kiçik adamlarsız.

Bu sözlər yefreytorun xətrinə dəysə də, əsiri bərkə çəkmədi.

Batalyona axşam yeməyi gec gətirilmişdi. Şama bir loxma çörəklə düyü sıyığı vermişdilər. Əsgərxanov qazançanı qabağına qoyub qaşığını çıxaranda alman əsirinin ona sarı baxdığını gördü. Şübhəsiz, Hans da ac idi. Səhərdən heç nə yeməmişdi. O, düyü sıyığının yarısını qazançanın qapağına tökdü. Çörəyini iki böldü..

- Al, - deyə ayırdıqlarını əsirə uzatdı. – Yeginən. Düşmən də olsan insansan...

Beşinci gün idi ki, Hans batalyon döyüşçüləri ilə bir yerdə qalırdı. Kapitana tapşırıldığına görə heç kəs ona toxunmurdu. Təkcə Atayev geri qayıtdığı saatin əvəzini çıxmağa hazırlaşdı.

- Köpəkoğlunun frisi, dayan!.. Atanı yandıracağam! Sənin üstündə mənim üzüm danlandı! – deyə Əsgərxanovdan xəlvəti əsiri əzişdirməyə məqam axtarırdı.

Hans onun hədə - qorxu gəlməsinin səbəbini anlayırdı.

Hissənin məskən saldığı ərazidə, düşmənin mərmiləri dəhşətlə partlayanda, toz-torpaq ərşəyə yüksələndə Atayev lap özündən çıxırdı. Az qala cumub Hansı parçalamaq istəyirdi.

Alman piyadalarının yatdığı səngərlər çox da uzaq deyildi. İki cəbhə arasında məsafənin gödəklyi batalyon döyüşçülərinin rahatlığını gecə-gündüz pozurdu. Açıqda gəzə bilmirdilər.

Düşmən yenidən arxanı möhkəmləndirmək məqsədi ilə xaraba kəndin o tayındakı şam meşəsində müdafiə xətti qurmuşdu.

Gecə idi. Ara-sıra atılan fişənglər ətrafın qaranlığını işıqlandırır. Əsgərxanov keşikdə dayanmışdı. Döyüşçülər şinellərinə bürünüb mışıl-mışıl yatırdılar. Hava nisbətən ayazmışdı. Hans hamıdan qıraqda olan dayaz bir

səngərdə büzüşüb uzanmışdı. Gözünə yuxu getmirdi. Tez-tez yerində qurdalanırdı. Yefreytor ona yaxınlaşdı:

- Ey!.. Niyə yatmırsan?

Hans çiyinlərini əsdirdi.

- Soyuqdur... üşüyürəm.

Əsgərxanov qımıışdı.

- Elə bu dözümlə bizimlə vuruşursunuz?!

Hansdan cavab gəlmədi.

- “Məğlubedilməz alman soldati!” – deyə Yefreytor istehza ilə başını tərpədirib ağır addımlarla uzaqlaşdı. Və çox çəkmədən geri qayıtdı. Gətirdiyi şineli onun üstünə atdı.

- Al!Bürün buna, yat.

Hans dikəlib qaranlıqda təəccüblə Əsgərxanova baxdı.

- Əgər salamat qalsan, müharibədən sonra gedib Hamburqdakılara danışarsan ki, sovet döyüşçüləri necə insanlardır!

Yefreytor sözünü deyib yenə uzaqlaşdı.

Hələ cəbhəyə gəldiyi ilk günlərdən bir fikir Əsgərxanovu rahat buraxmırdı. Düşünürdü ki, alman işğalçılarının törətdiyi bu vuruşlar, qırğınlar nə üçündür, kimə lazımdır? İnsanlar yaşamaq həsrətilə daşı-daş üstə qoyub binalar ucaldır, kəndlər, şəhərlər salır.. Sonra qəsbkarlar birçə anda onları uçurub dağdır... Analar övlad böyüdüb boya-başa çatdırır... Müharibə isə bu günahsız cavanları arzuları gözündə məhv edir, torpağa kömüldür...

Əsgərxanov Bakıda dərslər dediyi balaca şagirdlərindən məktublar alıb oxuyanda kövrəlirdi. Kimi atasının, kimi qardaşının müharibədə həlak olduğunu ağlaya-ağlaya xəbər verirdi. Uşaqlar səbirsizliklə onun yolunu gözləyirdilər.

Dünyaya belə çaxnaşma salanların, nahaq qan axıdanların qəlbi daşdandırmı?!

O, öz suallarına cavab tapa bilmirdi.

Hans artıq batalyonun əsgərlərinə isnişmişdi. Daha əvvəlki kimi qorxu, təlaş keçirmirdi.

Hər dəfə döyüşçülərə yemək gətirəndə Hans öz payını almaq birinci növbədə Əsgərxanova razılıq edirdi.

Kapitan əsiri arxaya göndərərək qərarqaha təhvil vermək istəyəndə yefreytor qabağa çıxıb xahiş elədi:

- Mümkünsə, hələ qoyun bizimlə qalsın. Azdan-çoxdan işimizə yarayır, - dedi.

Şadrin qaşlarını çatıb əllərini ovuşdurdu:- cavabdehliyi boynuna götürürsənmi?

- Bəli, O barədə arxayın olun, yoldaş kapitan.

Hans özünü məzlum əsir kimi aparmırdı. Hamı ilə qaynayıb qarışırdı. Döyüçülər topları təmizləyəndə o da bir parça əski götürərək köməyə gəlirdi. Gecələr ön xəttə tranşey qazıyanda beli qapıb torpaq atırdı. Hərdən onu yaxın məsafəyə qulluğa da göndərirdilər:

- “Hans, get şinelimin cibindən tütün qabını gətir”

- “Hans, yüyür Nikolaya de, yefreytor onu çağırır”

- “Hans, uşaqların suyu qurtarıb. Termosu al dalına, mənimlə kəndə gedirik”.

Laldilli deyilən bu tapşırıqları o başa düşməyəndə Əsgərhanov tərcümə edirdi. Alman əsiri belə xırda buyruqları həvəslə yerinə yetirirdi. Bəzən döyüşçülər eşmə bükəndə Hans cəld alışqanını çıxarıb yandırır. Sonra deyirdi:

- Yarısını saxlarsan mən çəkim.

Artıq əsirin üstündə nəzarət qoymağa ehtiyac yox idi. Çünki bu müddət ərzində ondan heç kəs şübhələnməmişdi.

Bir gecə hissədə yenə yefreytor Əsgərhanov keşik çəkirdi. Hamı kimi Hans da öz səngərində yatırdı. Düşmən atəşə başladı. Əvvəlcə pulemyotlar işə düşdü. Ətrafda işıq saçan odlu güllələr vıyıldı. Sonra isə batalyonun ərazisində dalbadal mərmilər partladı. Döyüşçülər qalxdılar. Kapitanın əmri ilə hamı qarşıdakı tranşeyə cumdu.

- Heç kəs atəş açmasın! – deyə Şadrin qəti tapşırıq verdi. Düşmən qarşı cəbhədəki hərbi qüvvələrin növünü və onların yerləşdiyi nöqtələri öyrənmək məqsədilə kəşfiyyat əməliyyatı aparırdı.

Yarım saat davam edən atışma tədricən yavaşayıb, kəsdi. Ara soyudu.

Və həmin gecə batalyona qərribə bir xəbər yayıldı. Hans yoxa çıxmışdı!..

Əsgərhanov hamıdan artıq həyəcan keçirirdi. Çünki kapitan hələ birinci gündən əsirin üstündə göz olmağı ona tapşırmışdı. Üstəlik Hans, yefreytorun keşikdə durduğu gecə ara qarışanda fürsət tapıb qaçmışdı. Atayev dizlərinə döyərək təəssüflənirdi. “Təxsiyətlərin hamısı kapitanla Rafiqdə oldu. Qoymadılar onu doyunca əzişdirim. Köpəkoğlu, çörəyimizi yedi, tütünüümüzü çəkdi. Yarası sağalan kimi götürüldü. Siz Hitlerin bacısı oğlundan nə gözləyirsiniz! İndi yan, tökül. Bir anlığa təsəvvür edin, Allah eləməmişkən, mən onların əlinə keçsəydim, neylərdilər. O dəqiqə gülləni sıxardılar tərəmə. “Danq!” qurtardı getdi”.

Kapitan çıxılmaz vəziyyətdə qalmışdı. Əgər əvvəldən Hansın əsir aldığı barədə telefonla qərərgaha xəbər verməmiş olsaydı, məsələ bu qədər ciddiləşməzdi. İndi isə komandanlıq ondan izahat tələb edirdi. Hətta qaçqının hərbi məlumat toplaya biləcəyindən də şübhələndirilirdi.

Əsgərxanov əsirin meyidini tapmaq ümidi ilə ətrafı dönə-dönə gəzib axtarmışdı. “Bəlkə o gecə atışma zamanı həlak olub” – fikirləşmişdi. Ancaq Hans ustalıqla hərəkət etmişdi. Yefreytorun ona verdiyi şineli, altında adam yatmış kimi, səngərdə daş-torpağın üstünə örtüb aradan çıxmışdı.

İndi Əsgərxanov əsirin bütün hərəkətlərini, sözlərini araşdırıb mənalandırmağa çalışırdı.

- “Məni haçan öldürəcəksiniz?

- Səni niyə öldürürük ki?..

- Bəs mən əsir alınmamışam. Biz vuruşmuruz?

- Orası elədir. Ancaq sovet döyüşçüləri insanları qırmaq, öldürmək üçün yox, onlara nicat vermək üçün vuruşurlar. Bir də ... bunu niyə soruşursan?

- Mən sizin qərargah rəisindən bir xahiş eləmək istəyirəm.

- Qərargahımız uzaqdadır. – Əsgərxanov maraqlandı – O xahişini burda mənə deyə bilməzsən?

- Xeyr.

- Bizim kapitana necə?

- Ona da yox.

- Niyə?

- Siz ... kiçik adamlarsız...”

Hansın məqsədi nə idi? Bəlkə hiyləgərliklə qərargahın yerini öyrənmək istəmişdi. İndi bunlar Əsgərxanov üçün açılmaz sirrə çevrilmişdi.

“ – Soldatlarımız müharibədən beziblər. Son zalmanlar hamı qorxu içindədir. Hitlerin qələbəsinə inanmırlar. Əgər bilsələr ki, siz əsirləri qırmırsınız, silahlarını atıb dəstə ilə bu tərəfə keçərlər” Hansın sözləri hamısı yalan imiş! O, həyatını qorumaq üçün belə danışmış!

Yəqin ki, Otari Antadze bu əhvalatı eşitmiş olsaydı, möhkəm əsəbləşəcəkdi. “Maymaqlar! Mən öz qanımın bahasına tutduğum əsiri siz əldən buraxdınız!” – deyəcəkdi.

Heç şübhəsiz Hans qaçmazdan qabaq hər şeyi ölçüb-biçmiş, imkan tapdıqca özünü xaraba kəndin daş-divarları arasına salmışdı. Çətini qarşısındakı əlli-altmış metr məsafəni qət etməkdə. Ondan sonra isə iki cəbhə arasında müqavimətə rast gəlməyəcəkdi.

“Hitlerin bacıoğlusu” – döyüşçülər ona belə ad verməkdə yanılmamışdılar.

Alay qərargahı Dneprin o tayından bəri keçmişdi. Növbəti hücumu ciddi hazırlıq gedirdi. Müşahidə məntəqələrindən biri xaraba kənddə yarı uçuq evin damında qurulmuşdu. Kəşfiyatçıların topladığı hərbi məlumat vaxtaşırı telefonla qərargaha çatdırılırdı. Düşmənin qüvvəsi barədə təxmini təsəvvür əldə edilmişdi.

Əsirin qaçdığı üç həftədən artıq idi. Lakin batalyonda onun söz-söhbəti kəsilməmişdi. Kapitan bir dəfə Əsgərxanova demişdi:

- Mən səni yaxşı tanımamışam. Elə bilirdim müəllim eyni zamanda psixoloq olar. O vaxt əsiri arxaya göndərmək istəyəndə qoymadın. Məsuliyyəti öz boynuna götürdün. Sənə inandım. Axırı məni də, özünü də pis vəziyyətə qoydun.

- Siz təməmilə haqlısınız, yoldaş kapitan, - deyə yefreytor batalyon komandiri ilə razılaşmışdı.- Mən əsirə qayğı göstərməklə düşmənin gözündə döyüşçülərimizin nüfuzunu qaldırmaq məqsədini güdürdüm. Hətta Hansa onu da deyirdim ki, salamat qalsan müharibədən sonra gedib Hamburqdakılara danışarsan ki, sovet döyüşçüləri necə insanlardır. Elə düşünürdüm güya xoş rəftarımla ona psixoloji təsir göstərəcəyəm. Ancaq... Mən inamımda möhkəm yanıldım...

Əsgərhanov kapitanla olan bu söhbəti unuda bilmirdi. Bu əməlinə görə ona heç bir cəza verilmədiyi üçün özünü çox narahat hiss edirdi.

Nəhayət, bir gün qərargaha gedib rəisə demişdi:

- Yoldaş polkovnik, əsirin qaçmasında taxsırkar ancaq mənəm. O vaxtdan vicdan əzabı çəkirəm, xəcalətdən batalyonda uşaqların üzünə baxa bilmirəm. Əmr edin, düşmənin arxasına gedim. Başqa bir “dil” gətirim. Günahımı yuyum...

Polkovnik əlini onun çiyinə qoyub gülə-gülə cavab vermişdi:

- Qabaqda hələ çox döyüşlər bizi gözləyir, özünü doğrultmağa imkan olacaqdır.

Əsgərhanov qərargahdan razı qayıtmamışdı.

Səhər düşmən toplarının gurultusu ilə açılırdı. Ara-sıra xırda atışmalar da eşidilirdi. Gecədən tökən leysan kəsmişdi. Bu, xaraba kəndin müşahidə məntəqəsində növbə çəkənləri sevindirməyə bilməzdi. Yağışdan sonra hava aydınlaşacaqdı.

Atayevin qışqırtısına bütün yatanlar ayıldı.

- Yoldaş kapitan, sizi təcili telefona çağırırlar.

Batalyon komandiri qazmadan cəld bayıra atıldı.

- Kimdir?

- Kənddəki müşahidə məntəqəsindəndir.

Kapitan kitelinin kəmərinə bağlaya-bağlaya telefona cumdu. Tranşeyə girdiyi ilə çıxdığı bir oldu. Nə eşitdisə həyəcanlandı. Və səsi gəldikcə ucadan əmr etdi:

- Yoldaş döyüşçülər? İndi xaraba kənddən bu tərəfə alman soldatları keçəcək. Onlara atəş açmayın! Onlara atəş açmayın!

Bu sözlər ağızdan – ağıza ötürülərək bütün batalyona yayıldı:

- Yoldaş döyüşçülər! İndi xaraba kənddən bu tərəfə alman soldatları keçəcək. Onlara atəş açmayın! Onlara atəş açmayın!

Nəçə yüz döyüşçü tranşeyə töküldü. Nəzərlər qarşıya dikildi. Əsgərhanov durbinlə baxırdı. Qabaqda hələ ins-cins görünmürdü. Kəndin

xarabarıqları qəbiristanlıq daşları kimi lal-dinməz idi. Batalyon komandiri də döyüşçülərin arasında dayanmışdı. Sifətində sevinc qarışıq bir heyrət vardı.

Intizar çox çəkmədi. Sökük- dağınıq evlər arasından bir dəstə silahsız alman soldatı çıxdı. Hamı əllərini yuxarı qaldırmışdı. Beş-altısı ağ yaylıq yelləyirdi.

- Bir... iki... üç... dörd... – deyə Atayev saymağa başlayırdı. – On yeddi nəfərdir, yoldaş kapitan!

Əsgərxanov durbini gözündən ayırıb batalyon komandirinə ötürdü.

- Bir baxın, Qabaqdakı Hansa oxşayır!

- Odur! Özüdür! – deyə kapitan həyəcanla dilləndi.

Alman soldatları az qala qaça-qaça gəlirdilər. Uzaqdan da hiss olunurdu ki, tənqəfəsdirlər. Elə bil bu pərakəndə dəstə ölümdən həyata cumurdu. Qarşından atəş açılmadığını görünə qaçqınların addımları arxayınlaşırdı. Əllərini aşağı saldılar. Ancaq bir neçə yaylıq hələ də havada ağarırdı. Onlar qan – tər içində tranşeyə yaxınlaşanda kapitan irəli çıxıb Əsgərxanovu səslədi:

- Sən dalımca gəl!

Hans yefreytoru o dəqiqə tanıdı. Dili-dodağı titrədi:

- Bunları mən... mən gətirmişəm! – dedi. – On doqquz nəfərdik. Dünən gecə qaçıb kənddə gizlənəndə ikisini arxadan vurdular...

Əsgərxanov onun sözlərini kapitana tərcümə elədi.

Soruş gör, o vaxt belə fikri vardısı, nə üçün əvvəlcədən bizə bildirmədi? – deyə batalyon komandiri maraqlandı.

Hans yefreytoru diləyib cavab verdi:

- Qorxdum... Qorxdum mənə inanmazsınız. Qaçmağa məcbur oldum.

Əsgərxanov şadlığından yerə-göyə sığmırdı. Ürəyi çırpınırdı. On yeddi qaçqının sovet cəbhəsinə pənah gətirməsi onun qələbəsi idi!

Mart-aprel 1975-ci il
